
Prostorski razvoj Slovenije: Aktualni odgovori na stare in nove strukturalne probleme

Author(s): Andrej GULIĆ

Source: *Urbani Izziv*, No. 21/22, PLANIRANJE IN UREJANJE PODEŽELJA (december 1992 / December 1992), pp. 130-131

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180208>

Accessed: 21-02-2025 18:42 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Sodelavci UI RS, mag. Andrej Gulič, mag. Peter Gulič in Draginja Nikolič so sodelovali na 41. kongresu Svetovne mednarodne organizacije IFHP v Jerusalemu, s referati, ki so na voljo v knjižnici UI RS ali pri avtorjih. Objavljamo izvlečke dveh.

Andrej GULIČ

Prostorski razvoj Slovenije: Aktualni odgovori na stare in nove strukturalne probleme

Republika Slovenija kot mlada evropska država v zadnjem obdobju doživlja daljnosežne družbene in gospodarske spremembe, ki v jedru spreminjajo značilnosti do sedaj uveljavljene industrijske razvojne paradigme, usmerjene v uresničevanje projekta socialistične družbe. Strukturalne razvojne spremembe se uveljavljajo in utrjujejo predvsem:

1. z odpravljanjem dosedanjega samoupravnega političnega sistema in liberalizacijo gospodarstva;
2. z dezindustrializacijo gospodarske strukture in s poudarjanjem razvoja raznovrstnih storitvenih dejavnosti;
3. s spreminjanjem narave in pogojev zaposlovanja in s tem povezanimi spremembami v kvaliteti življenja in kvaliteti bivalnega okolja najširših slojev prebivalstva;
4. s pospeševanjem inovacijsko tehnološkega razvoja in njegovo implementacijo v vse gospodarske in družbene segmente;

5. s postopnim spreminjanjem dosedanjih vzorcev ozemeljske delitve dela.

Na strukturalne spremembe v gospodarskem podsistemu in drugih podsistemih pa ne vplivajo samo gospodarski dejavniki, temveč tudi politični dejavniki, med njimi predvsem nagli in burni proces političnega osamosvajanja in priznavanja Slovenije kot enakopravnega mednarodnega subjekta. Ločitev od Jugoslavije in mednarodno priznanje je postavilo Slovenijo v povsem spremenjen geopolitični položaj kateremu se mora mlada država hitro in učinkovito prilagoditi, če hoče preživeti in se še naprej razvijati. Zankrat so gospodarske posledice spremenjenega geopolitičnega položaja Slovenije večinoma negativne. Med njimi naj izpostavimo predvsem izgubo skoraj celotnega bolj ali manj nezahtevnega jugoslovanskega trga blaga, kapitala, surovin in delovne sile in nezmožnost takojšnje prilagoditve proizvodnim standardom, ki veljajo v Evropski skupnosti in ostalih razvitih državah, kar vpliva na selektivno zmanjševanje proizvodnje, naraščanje brezposelnosti, padanje življenjskega standarda prebivalcev itd.

Kljub nakazanim aktualnim negativnim posledicam strukturalnega prilagajanja slovenskega gospodarstva so možnosti za prihodnji gospodarski, družbeni in prostorski razvoj več kot obetavne. Tako lahko med globalne razvojne prednosti Slovenije štejemo:

1. neposredno fizično, funkcionalno, družbeno, kulturno in drugo navezanost predvsem zahodnega dela Slovenije na visoko razvite severovzhodne pokrajine Italije.
2. Podobno večplastno navezanost predvsem severnih slovenskih regij na razvito in od morja odrezano Avstrijo. Severnojadrska lega Slovenije in opremljenost z morskim pristaniščem Koprom ustvarja objektivne možnosti za razvoj novih mednarodnih in meddržavnih razvojnih osi, ki bi spodbudile ozemeljsko delitev dela med Slovenijo in omenjeno Avstrijo ter sosednjimi državami.

3. Podobna ugotovitev velja tudi za možnosti gospodarskega in prometnega sodelovanja z Madžarsko, ki ne skriva želje, da bi postala nekakšen "evropski Hongkong", in tudi s Češko-Slovaško.

4. Sorazmerno razvejena gospodarska struktura in obstoj večjega deleža podjetij kot v drugih bivših vzhodnoevropskih socialističnih državah, vajenih načel delovanja razvitega evropskega trga.

5. Ugodni naravni in v perspektivi tudi človeški resursi za razvoj nekaterih "mehkih" gospodarskih sektorjev (predvsem turizma, trgovine, obrti, znanosti itd.).

Strukturalne spremembe, ki nastajajo v okviru političnega in gospodarskega podsistema, vplivajo tudi na spremembe v okviru prostorskega podsistema. Zato se je v strokovnih in državnih krogih utrdilo prepričanje, da zgoraj omenjenih razvojnih sprememb ni več mogoče kakovostno spremljati, obvladovati in usmerjati v okviru dosedanjega sistema družbene in prostorske organizacije države in da je potrebno poiskati nove systemske in razvojne rešitve, ki bodo ponudile odgovore na številne relevantne prostorske probleme.

1. Odpiranje državnih meja Slovenije.

Perspektivno odpiranje Slovenije v Evropo in njeno vključevanje v Evropsko skupnost bo vplivalo na večji dotok tujega kapitala, tujih delavcev, tujih oz. evropskih organizacijskih in institucionalnih vzorcev obnašanja. Zato se bo morala Slovenija pospešeno infrastrukturno dograjevati z izgradnjo avtocest, hitre železnice, telekomunikacijskih sistemov in z modernizacijo ostalih infrastrukturnih sistemov. Zaradi zahtev po dvigovanju kvalitete življenja domačega prebivalstva in potreb po pritegovanju tujih delavcev bo Slovenija morala izboljševati kvaliteto lastnega bivalnega okolja.

2. Sodelovanje Slovenije v regionalnih geopolitičnih združenjih

Za Slovenijo bo še posebej pomembno povezovanje v okviru Heksagonale in delovne skupnosti Alpe-Jadran. V tem okviru bo treba pozorno premisliti, kaj od omenjenih in podobnih združenj Slovenija pričakuje in kaj lahko v teh združenjih nudi. Ugodni geopolitični položaj in izhod na morje (luka Koper) prav gotovo nista edina prostorska dejavnika, ki privlačita naše sosede, da se tesneje gospodarsko povezujejo z nami.

3. Vplivi meddržavnih migracij na Slovenijo

Meddržavne migracije bodo imele velik vpliv na Slovenijo še posebej zaradi zelo nestabilnega položaja na Balkanu in v bivši Sovjetski zvezi. Nenadzorovani imigracijski valovi bi lahko imeli usodne posledice na narodnostno sestavo, gospodarski in družbeni položaj prebivalstva in sedanji sistem poselitve države.

4. Meddržavna razvojna območja in Slovenija

Za Slovenijo se odpira zelo pomembna možnost in priložnost sodelovanja pri zasnovi in razvoju severnojadranske transnacionalne regije, ki naj bi temeljila na vsestranskem sodelovanju mest in urbanih regij Benetk, Trsta, Kopra (Ljubljane) in Reke, na drugi strani pa tudi možnost oblikovanja transnacionalne regije na relaciji Gradec, Maribor in Zagreb.

5. Problematika odnosa med središčem in periferijo v Sloveniji

Slovenija je že od Avstro-Ogrske podedovala in še naprej razvija policentrični sistem poselitve, ki spodbuja čim bolj enakomerni razvoj in distribucijo naselij različnega ranga v prostoru. Toda kljub številnim strokovnim in planerskim prizadevanjem se je prestolnica Slovenije Ljubljana intenzivneje razvijala in s svojim gravitacijskim zaledjem

prekrila tri četrtine Slovenije, kar je negativno vplivalo predvsem na razvoj ostalih regionalnih urbanih središč.

6. Vplivi razvoja novih tehnologij na prostor Slovenije

Čeprav se Slovenija nahaja v primerjavi z razvitimi državami na področju tehnološkega razvoja v bistvenem časovnem zaostanku, tako da ni možno v celoti vrednotiti vplivov in posledic tehnološkega razvoja na prestrukturiranje vloge in pomena sedaj aktualnih prostorskih dejavnikov, se porajajo raz

vojni koncepti (npr. koncepti razvoja inovacijskih centrov), katerih implementacija bo imela daljnosežne vplive na prostorsko prestrukturiranje Slovenije.

V referatu smo skušali poleg omenjenih problemov kritično ovrednotiti ostale relevantne prostorske probleme in aktualne razvojne usmeritve, s katerimi se srečuje Slovenija na prehodu iz industrijske v postindustrialno in iz socialistične v post-socialistično družbo, ter predlagati nekatere rešitve, ki bi lahko zanimale širšo strokovno javnost.

mag. Andrej Gulič, dipl. soc.

Draginja NIKOLIĆ

Biotehnologije: Nekateri družbenorazvojni in prostorskoorganizacijski vidiki razvoja in implementacije v Sloveniji

Biotehnologije so danes v središču pozornosti kot eden od nosilnih sklopov tehnologij t. i. tretje industrijske revolucije oz. prehoda v postindustrialno družbo. V povezavi z biotehnologijami, predvsem novimi, temelječimi na rekombinantnih DNA tehnikah in hibridoma tehnologiji, je govor o spremembi tehnološke paradigme. Nujni pogoj in posledica uveljavitve nove paradigme so spremembe v gospodarski, socialni in organizacijski strukturi družbe. Za nove biotehnologije velja, da so šele v zgodnji fazi difuzije v gospodarsko sfero in da posledice njihove uveljavitve še niso dovolj raziskane.

Čeprav razvoj biotehnologij ni izpolnil - verjetno preveč optimističnih - pričakovanj s konca 70. let, ima večina razvitih držav izdelane strategije razvoja področja (znanstvenega in razvojnoraziskovalnega dela,

izobraževanja, razvoja industrije) ter bolj ali manj izdelan institucionalni in organizacijski okvir, ki naj pripomore k uveljavljanju začrtanih strategij. Strategije so večinoma usmerjene na ožje število področij, kjer imajo posamezne države tradicijo ali jih pojmujejo kot ključna za razvoj v prihodnosti. Nekateri avtorji menijo, da so biotehnologije enako obetavne za razvite in manj razvite družbe, saj zajemajo glede na stopnjo zahtevnosti širok razpon tehnologij od nizkih (klasične biotehnologije) preko modernih do visokih (nove biotehnologije) in bi torej vsaka država v skladu z obstoječimi viri lahko razvijala in implementirala ustrezne biotehnologije.

Vprašanje, ki se pojavlja tudi pri nas, je, katere biotehnologije je glede na splošne družbene razmere, ki jih označuje nizka stopnja inovativnosti, pomanjkanje visoko